

Domino semper optemus: ut in spe adventus ejus, qui utriusque erit rei revelatio, partem aliquam habere mereamur? Tunc enim scissis omnibus velamentis, talia qualia sunt singula, cuncta cernentur, id est, & stulticia mundialis fallæ sapientiæ involucris denudata sistetur, & mors mentitæ beatitudinis deoperta velamine, inhiantē semper ore & patenti in profundum gutture, vitalium inimica prodetur. Tunc & cælestis sapientiæ, quæ seculariter stulticia nominatur interposita, altitudinem scientiæ Dei, sine alicujus labore elucubrationis intabit, & vera vita nullis mortis tenebris obscurata lucebit, per Dominum nostrum Jesum Christum, cui est honor in sæcula sæculorum. Amen. Vides o fili qua valitudine laborat animus suspecti, qui ista non cogitat. Corpusculo adhibui palpamenta, quod si negligerem, anima plus valeret, quæ tunc infirmatur cum exterior roboratur. Sed istam quam dixi animam, morbo stultitiæ vitiatam, orationum tuarum frequentatu sanet: cujus anima sæculi intemperate flagitiis potest aliis subvenire. Non enim ager salutis suæ adhibere potest medelam ægrotatione confossis: & anhelans altitudinem plagarum, vulneribus sunt animarum. Sanus qui sit, certe curabit infirmum, oculatus cæcum per præcipitia ducit. Tu itaque ut & sapiens Domino supplicat: ut quod non sapii sapiam, & tuis suffragiis velut quibusdam remediis me fac sanari. Reprehendat aliquis qui intantum delectabili disputatione processerim: ut meritorum meorum respicientiam non haberem: aut subito angustam Moysi cathedram indignus talium disputator ascenderim. Sed vere amore id egi tuo, non usurpatione mea. Nam ego dictum legeram peccatori, ne Domini auderet narrare justitias per os suum. Quod si contra interdictum pro tua dilectione præsumpsi, in eo tua gratia compensare dignabitur: ut litterulas quæ ad plenum emendatæ non sunt (sicut ipsis apicibus quibus exarantur apparet) tam facile ad publicum non perducat: at si ego verecundus pro me esse non potui ut debui, vel tua modestia verecundiæ parcat meæ. Et quia de me habent quod male scriptæ sunt, de te habeant quod cærentur. Vale & nos in Domino dilige, in quo diligeris a nobis.

CENSURA EPISTOLÆ SEQUENTIS.

Præter quam quod totus sermo habitus modis omnibus distinet à dictione Hieronymiana, vel hinc deprehendi poterat ab alio scriptam fuisse, quod in plerisque codicibus non erat ascriptum nomen ejus ad quem fuerit scripta: quod dicitur Hieronymus nunquam solitus est omittere, nisi cum est argumentum odiosius, velut ad matrem & filiam de suscepto convitiu: præsertim quoties versatur in argumento declamatorio, in quo studuit exemplum proponere magis quam rem narrare gestam. In cæteris non solum ascribit vocabulum, verum aliquid laudis admiscet Epistolæ. In quibusdam ascriptum erat, ad Ctesiphontem.

INSTITUIT AMICUM IN SCIENTIA divinæ legis.

PRÆSUMPTIONEM meam excusare conarer, si me non & tempus & causa simulque tuerentur & charitas: & si nunc propria magis verba quam divina vellem tuis auribus intimare. Accedit insuper quod exhortatio nostra habet ex simplicitate fiduciam, & ex veritate virtutem: quia non de immunditia est, neque de errore, neque de dolo: hoc plane præmonco, ne contemplatione mediocritatis meæ, Domini verba despicias, quæ pio affectu tibi nunc Ecclesiæ parvulo, ad confovendam infantiam novitatem lactea interim portiguntur: donec aut per te postmodum, aut per alios eruditus, in virum perfectum, eis solidioribus roboreris. Ad plenum ergo te scire cupio, quod ex parte nosse te credo: ob hoc Dominum & Dei verbum descendisse de cælis, ut assumpto naturæ nostræ homine, humanum genus, quod ab Adam jacebat erigeretur in Christo: tantumque novo homini per obedientiam præstaretur salutis: quantum veteri per inobedientiam perditionis acciderat. Verum quoniam si obedientia siue inobedientia, vocabula illa ut mihi videtur incorporea sunt, non materiæ corporalis: & quia incorporalia ex corporalibus generari omnino non possunt, manifestum est incorporea ex incorporalibus nasci: & si obedientiam incorporalem, quæ inobedientiæ remedium est, ex incorporali anima gigni ratione probabile est, manifesto

est obedientiam ex animi consilio, non ex corporis materia procedere. Qua ratione colligimus vocationem nostram juxta vocantis dignationem, etiam nostræ voluntatis stare consensu: ita ut lavacrum quod corpus credentis acceperit, animæ magis beneficio consequatur, & utriusque substantiæ purgationem, quæ in aqua constat & verbo, merito mentis debeat asferre. Verum ut ea quæ diximus, manifesta probatione firmemus, evidentiæ de scripturis exempla ponamus. Scriptum est in Apostolo: Sic Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea, ut eam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet eam sibi gloriosam & immaculatam. Per aquam & verbum mundari dixit Ecclesiam: Ecclesia utique non sumus, si tamen sine vitio & macula, ut præcipitur, vixerimus: corporalia corporalibus, & spiritualia spiritualibus purgantur. Anima verbo & aqua, corpus aqua solummodo videtur ablutum. Anima intrinsecus pristinis in sordibus & concupiscentiis residenti, Evangelistæ est timenda sententia; dicentis: Pharisææ cæcæ, munda prius quod intus est, ut fiat mundum & id quod foris est. Et revera si corpora nostra vasa sunt animarum: tunc erunt vere munda, si intus sincerum habeant purumque liquorem. Cæterum quamvis calix aureus sit, & ornatum gemmarum ac splendore pulcherrimus: si in se venena contineat, nonne preciositatem metallorum lætalis poculi virus obfuscat, & micantem specierum nitorem violabit? Sed ne à proposito longius meæ pollicitationis excedam, præfatiuncula meæ verba, verbis Dominicis probabo: ut hoc quod dico, non ex humano sensu inventum, aut ingenio proprio excogitatum putetur, sed divinis sententiis videatur esse constructum: In Evangelio Joannis Dominus ad discipulos ait: Vos autem jam mundi estis propter sermonem meum quem audistis: non dixit, propter quod loti estis tantum: sed propter sermonem meum quem audistis, ideoque mundi estis. Omnes quidem sciebat lotos esse: sed non omnium interiora munda esse probavit, quia inter cæteros erat Judas, qui post aquæ purgationem, animi malitia fordebat. Propter quod quamvis cum aliis lotus ante fuisset: immundus tamen Domini sententia perhibetur. Cuius exemplo evidenter manifesteque monstratur, illum in veritate Dei gratiam percipere, qui eam eo ordine quo scriptura docuerit consequatur. Nam si aliquis corpore tenus renatum esse se credat per aquam, & verbo non sit regeneratus in spiritu, sua salute frustratur, quia cælestis novitatis hæc causa est, ut corporis qualitate manente, homo vetus in novam animi mutetur voluntatem. Cæterum quomodo corpus sordidum, si aqua non est ablutum permanente bit immundum: ita anima nisi verbo fuerit mundata divino, sordibus vitiorum corrupta manebit. Ergo si ejus consilio corpus aqua mundatur, qua ratione spernitur quod majus est, si quod minus est, qui tenetur? Stulticia est si ex parte salvari cupit, qui ex toto perit. Qui cum integram habeat in potestate salutem, media velit esse contentus, & contra jura naturæ, putet solo corpore se salvatum, cum possibilis sit, ante resurrectionis tempus animam sine corpore vivere, quam corpus sine anima stare. Si quis duobus oculis duobusque laboret pedibus, & utriusque membri habeat in potestate medicinam, & uno pede, vel oculo uno sanato, ab alterius cura velit medicum prohibere, nonne vesanae mentis, & medici judicio, & omnium hominum erit sententia condemnandus? Sed dicit aliquis, si totum ex nostro labore expectatur ergo gratia nihil præstat. Nolo quidem ignorantiæ titulo gratiam Dei temere faciat ingrati: ne fidem suam vertat in scandalum, & fiat ei causa salutis, interitus & perditionis occasio. Cujus rei ratio si cum moderatione queratur: tum demum proficiet ad vitam, quæ per præsumptionem forte præcipitasset ad mortem. Sed gratia quidem gratis peccata dimittit, sed cum consensu & voluntate credentis. Sicut Philippus eunucho in actibus apostolorum probat dicens: Si credis ex toto corde, licet te baptizari. Quo testimonio intelligitur, non minus periculum esse, si baptizetur incredulus, quam si vere credentis baptismum denegetur. Credens autem ille esse juxta scripturas, qui ex toto corde crediderit. Et si ex tota cordis arcæ credendum est, ut ex credulitatis merito baptismum fidei detur, aqua non sufficit baptizato, quæ credentis animum in corde non attingit. Et ne periclitetur meritum cordis, verbum quo contingit & mundari eor possit, accipiat oportet. Quia si aqua contentus sit ille qui credidisse se dicit, quæ membra extrinsecus diluuntur, & verbum quo gloriatur

anima non requirit: jam non videbitur ex corde ut debuit, sed ex corpore credidisse, quod nequaquam fieri posse ratione ulla conceditur: ut sine sententia mentis, solum corpus peculiarem intelligentiam habere judicetur. Unde confidens de prudentia tua, quæ pro benignitate sibi insita, præpostere quidquam fieri, nec alii homini paretur: rogo ut ad institutionis plenitudinem, verbum Domini, hoc est Evangelium diligentius legas: ex quo scientiam ampliorem ejus quam credidisti lucis excipias, ut possis in omnibus nosse quid facturus sis. Nam sine divinæ legis & disciplinæ cælestis scientiæ, difficile esse quemquam posse salvari, non meus, sed divinus sermo probabit. Ait Isaias Propheta: Qui non didicerit iustitiam Dei, veritatem non faciet. Item de hoc ipso in libro Sapientiæ: Et quis erit consummatus inter filios hominum: si absterit ab illo sapientiæ Dei, in nihilum computabitur. Vani sunt enim omnes homines quibus non est scientia legis Dei. Unde Dominus in Evangelio ad eos qui aliter quam se veritas habeat, suspicantes erant, respondit: Erratis nescientes scripturas: ostendens in summa rerum salutarium nebula & tenebris constitutos eos, qui spiritualem lucernam, id est, divinæ legis scientiam habere nolent accensam. Quam quidam repellentes, per Prophetam à Domino repelluntur, sicut scriptum est: Quia tu scientiam repulisti, repellam & ego te. Nullo igitur modo passim nos nostro iudicio committamus, ne nobis exclamet Isaias: Va qui prudentes sunt apud semetipsos, & in conspectu suo periti. Unde & Paulus Apostolus ait: Si quis sibi videtur sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat ut sit sapiens: Sapientia enim hujus mundi, stultitia est apud Deum. Propter quod ad regem Tyri dicitur, humana sapientia gloriantem, sapientes enim non erudient te: id est doctrinæ cælestes, & sapientia Dei. Est & sapientia hominum, non negamus: sed una suadet ad vitam, alia impellit ad mortem: quia sapientia humana quæ stulticia reprehenditur, & ab Apostolo Spiritu sancto definitur, janua mortis, & materia æterni interitus approbatur. Sicut scriptum est in Propheta: Simul insipiens & stultus peribunt. Insipiens qui dixit in corde suo, non est Deus, & stultus quamvis Deum ore fateatur in actione præsentis vitæ, in perpetuum non proficit, sicut scriptum est: Melior est puer pauper & sapiens, quam rex stultus & senex, qui nescit in posterum providere. Bonum est quidem homini sapere, si juxta scripturas ad hoc sapiam, ut providentiam habeat futurorum: mortalitatis statum, per quotidie morientium hominum exitus, & totius sæculi paulatim per detrimenta labentis ruinam considerans. Cæterum si quis usurpata semel intentionis ducatur intuitu: & sua se magis, quam Dei velit gubernari sententia, divinæ lege postposita, propria consilia, Dei consilia anteponat, hanc Prophetæ clamentis timeat vocem: Ve despicientibus legem Domini, timor, fovea & laqueus super eum. Sicut pluvia valida inutilis est: ita qui relinquunt legem laudant impietates. Qui autem diligunt legem, circumdant sibi murum. Beatus vir qui in lege Domini die nocturne meditatur: cujus animus aliud nescit, quam sermonis Dei eloquia retractare. Quanto à terrena cogitatione remotior est, tanto Deo vicinior & cælo est: quem non immerito divinus sermo & collaudat, & vere ditiores divitibus præfert, dicens: Beatus homo qui invenit sapientiam. Melius est enim eam mercari, quam auri & argenti thesaurus: preciosior est lapidibus preciosis. Item omne aurum in comparatione illius arena est exigua, & tantquam lutum existimabitur argentum ab illa. Sed dum in exhortatione sapientiæ diutius immoramur, ne quis forte existimet nos contra Apostolum, doctorem legis præferre factori, suo ordine respondebimus, oportere prius nosse quid iustum sit, quidve prohibitum, ut scientes utrumque servemus. Alioquin ante scientiam mandati impossibile est nosse quid fiat. Temerarium satis est, si nostræ voluntatis legem nobis putemus posse sufficere, cum etiam Apostolum legamus fuisse sub lege, ipso dicente: His qui sine lege erant, quasi sine lege essem, cum sine lege Dei non essem, sed in lege Christi essem. Et alibi: Invenit onera vestra portate, & sic implebitis legem Christi. Qui paterna pietate Christi passione redempti sunt, & qui ad hoc redempti sunt, ut redemptoris jura servantes ad vitam se in cælo repositam præparent: ad quam redempti licet nullo modo pervenire dicantur, nisi ea quæ jubentur obsequis competentibus exequantur, sicut scriptum est: Si vis ad vitam ingredi, serva præcepta, hoc est: ab omni illicito quo pro-

hiberis, recedas, & ad omne bonum quod jubetur, promptus accedas: ne in pristinis vitiositatis concupiscentiis perseverans, fidem qua credidisti, veteris peccati alicujus adhuc amore corrumpas, & agnitio Dei, quæ per novam gratiam revelata est, per delicta violetur, dicente Propheta: Mendacium & non fides prævaluit super terram: quia à malis ad mala transeunt, & me non cognoverunt, dicit Dominus: Unde & beatus Apostolus Joannes paria testatur, dicens: Qui dicit se nosse Deum & mandata ejus non custodit, mendax est, & in hoc veritas non est. Et iterum: Omnis qui peccat, non videt Deum, nec cognovit eum. Et peccatum non in uno tantum mandatorum genere, sed in utroque consistit. Peccat quidem ille qui imperata neglexerit, sed plus peccat qui interdicta non servat. Sacrificia & vota reprobantur oblationum, nisi purus & sanctus fuerit animus offerentis: & immaculatam hostiam faciunt indignam præcordia maculata, dicente Domino: Si offers munus tuum ad altare, & illic recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversus te, relinque illic munus tuum &c. Omni oblatione & hostia preciosior est obtemperantia mandatorum, dicente Propheta: Ecce dico, obedientia melior est quam victima, & obauditio quam adeps arictum. Et alibi: Initium bonæ viæ facere iusta, quæ accepta sunt apud Deum magis, quam immolare hostias. Et alibi: Qui conservat legem, multiplicat oblationem. Sacrificium salutare est, attendere mandatis, & descendere ab omni iniquitate, & propitiationem litare sacrificii super injustitia. Non nobis blandiri debemus in factis iustorum, si in prohibitorum transgressione peccemus, cum transgressionis crimen benefici meriti tollat. Quod non mei sensus assertio, sed utriusque testamenti exempla probant: ubi iniquitas etiam Dei amicos ob unius contemptus errorem, bonorum retrofactorum munificentiam perdidit. Sic Adam cum diabolo facile credidit seducendi: post familiaritatem & colloquium Dei, unius pomi cupiditate superatus, perdidit paradisum, & quia per transgressionem unum habere præsumpsit, multa simul bona amisit. Sic uxor Lot post Angelorum obsequia, contra interdictum retro respiciens, in figmentum salis repente mutata est. Sic Sameias eadem die, qua mirabilia fecerat gratia prophetali, a leone dejectus occiditur. Sic infelicissimus Judas, post electionis meritum, post signorum gloriam, post apostolicam dignitatem, exigua stipis amore deceptus, cui tribunal promittebatur in cælo, laqueo captus est in terra. Et ne nobis per alienarum solummodo rerum fraudulentiam periculum imminere putemus, reminiscamur Ananiam & Sapphiram, non de aliena appetita pecunia, sed de sua timide erogata damnatos. Rogo post tot documenta, & tot mortes, unde in nobis crevit impunitas delinquendi? Quis hic præsumptionis spiritus, qui tantam in animo nostro operatur audaciam, ut cum sanctos homines de levibus etiam culpis videamus esse punitos, & nos quotidie in majoribus & pluribus delinquentes, æternos in media damnatione fore credamus. Quamquam leve nunquam sit, Deum etiam in exigua contemnere: qui non tantum ad qualitatem peccati respicit, sed ad personæ contemptum. Propter quod homini non solum intendendum est, quale sit quod jubetur, sed quantum sit ille qui jubet. Excluditur hoc loco vulgaris illa sententia, qua mihi, suo iudicio religiosi & qui sapientes sibimet videntur, dicere solent: Sufficit nobis ut non criminalia peccata & majora faciamus, facilis est enim omnino minorum delictorum. Qui dum animali sapientia occupant animos, spiritualem intelligentiam & consuetudinem divinæ legis ignorant: quæ sæpe peccatum ostendit, quod nobis non videtur esse peccatum: & quæ illic pietatem facit, ubi nos opus impietatis ostendimus. Saul & Josaphat reges fuerunt populi Israel, & dum misericordiam his quo Deus oderat præstiterunt, Dei offensam in opere pietatis incurrununt. Econtrario Phinees filique Levi, gratiam Dei humana cæde & suorum parricidio meruerunt. Vides quantum ab humanis sensibus per nostram imperitiam discrepat divina sententia, ut nobis interdum cælestis iudicis dispensationem nescientibus, injusta videantur, quæ per causam scientiam iustæ satis & rectè facta probantur? Rursum ea quæ nostro iudicio bona probantur, apud Deum plerumque reproba & ingrata videntur. Quis hodie patris Abraham exemplo, innoxium volens filium trucidare, humano iudicio non crederetur infans? Econtra, quis in tactu arcæ divinæ imitatus Ozam hominum sententia damnaretur? Episcopos Ephesiam

rum angelus in Apocalypsi nuncupatus, qui causâ nominis Christi passionem multarum merita intra conscientiam retinebat, quia in ipsis passionibus à primo conversationis fervore tepuerat, cum calorem paululum temperasset, ad penitentiam revocatur, dicente scriptura: Novi opera tua, & patientiam tuam: & quia potes sustinere malos: sed habeo adversus te pauca, quia charitatem tuam pristinam reliquisti: Memento unde excideris, & age penitentiam. Consideremus quantum casus sit temere contemnentis, cum tanta ruina esse dicitur in negligentia obsequentis: vel quam damnationem excepturos credimus esse indevotos, cum tantam reprobationem devotus exceperit: Tepidum discipulum non amat Christus, Qui vult meus discipulus esse, ait, abneget semetipsum sibi, & tollat crucem suam & sequatur me. Oportet vos per multas tribulationes introire in regnum cœlorum. Beati estis cum vos maledixerint homines, & persecuti fuerint, & dixerint omne malum adversus vos: gaudeat & exultate, quia merces vestra multa est in cœlis. Futuræ vitæ gloria, præsentis vitæ incommodis comparatur. Christianis vexilla crucis sunt delicia: trophæa nostræ vitæ non pompis, sed miseris reportantur. In nostra classe viri fortes opprobria sciunt portare, non munera. Paupertati non nobilitati, futurorum beatitudo promittitur. Retrahit quidem verecundia fenatorem, ne sequatur pauperem Christum, sed audiat à Christo: Qui me confusus fuerit, & mea verba in generatione hac adultera & peccatrice: & filius hominis confundet eum in gloria patris sui cum angelis sanctis. Turpe est inter parentes fenatores atque grammaticos, scholasticum, pro Christo voluntaria humilitate dejectum, verbis simplicibus esse contentum. Displicet amicis si post ambitiosi habitum cultum, plebeia & ignobilia indumenta mutantur. Sed si hominibus placere vellem, ait Apostolus, Christi servus non essem. Et Propheta in Psalmo: Quoniam Deus dissipat ossa eorum, qui hominibus placent: confusi sunt quoniam Deus sprexit eos. Quantum bona est humana offensa, per quam invenitur servitus Christi: tantum perniciosa est amicitia quæ Dei præstat offensam, sicut scriptum est: Qui voluerit amicus fieri hujus mundi, inimicus Dei constituetur. Dicat unquam quod velit: ego interim de me pro sensus mei parvitate judicavi, melius esse confundi coram peccatoribus super terram, quam coram angelis sanctis in cœlo, vel ubicumque judicium suum Dominus voluerit demonstrare. Isaias vit in sua gente nobilissimus, qui focer regis Ezechie fuisse refertur, iustum Dei depositum cilicium nudus incedit: nec tam ardui præcepti pudore deteritus est, quo minus Dei imperium sequeretur: quia nihil honestius esse homini, quam creatori suo parere judicabat. Johannes quoque Baptista, nobilis & in carne & in spiritu natus: cilicium à pueritia in habitum, & locustas elegit in cibum: qui nec peccati conscientia, nec paupertatis inopia, ad hujus gloriam oneris, sed sola futuri sæculi beatitudine trahebatur. Apostoli jam sperant, & adhuc stulti & inutiles & tenuis fidei arguuntur. Non sunt condigne passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Inde Paulus oculo mentis futura contemplant, dicebat: Quis nos separabit à charitate Christi: tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an periculum, an gladius? Illos pericula non separant, nos voluptates. Illi catenas bajulant innocentes, nos aurum circumferimus criminosi. Illi in carceribus vinciti, nos in tricliniis delicati. Illi in nervo positi Deum puro corde, & sincera cogitatione laudantes: nos in ipsa forte Ecclesia de forensibus calumniis cogitamus: & cum omnibus æqualiter legis data sit gratia, gehenna seu cœli regna promissa sint, alii de divitiis, alii de virtutibus meditantur. Cumque dictum sit generaliter omnibus: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies: aliis innocentia, misericordia, castitate, jejuniis, Deo fideliter & sine cessatione servantibus: nos nobis adulteros, quibus servire volumus eligimus. Siquidem juxta Evangelii sententiam: Omnis qui facit peccatum, servus est peccati. Et revera si amator pecuniæ sum, si glorie, si superbiæ, si ambitionis aut pompæ: dum illi omne studium meæ voluntatis impendo, Domino servire non possum, quia duobus Dominis neminem servire posse, scriptum est. Non estis vestri: dicit Apostolus: empti enim estis precio magno: glorificate & portate Deum in corpore vestro. Clementer Spiritus Sanctus nostro jure nos convenit, sciens hoc in usu publico apud omnes custodiri: ut tanto servus in opere Domini esset cautior, quanto majore esset peculio

comparatus, ut intelligamus quam strenui esse debeant in opere Dei qui redempti sunt sanguine Christi: vel quam criminosi debeant judicari, qui cum sciant pro precio suæ salutis Christi sanguinem datum, alteri qui nihil præstitit, magis præbeant servitum. Rogo quo pudore obsequii aut laboris sui, mercedem sperabit in cœlo, cujus fuerit sollicitudo omnis in terra? Mercenarius sæculi non potest accipere præmium Christi. Omnis miles in castris jure sperat annonam qui fortiter in prælio pro civibus laboraverit. Dignus quidem est operarius mercedem suam: sed & hoc dignum est, ut inde præmium operis accipiat, ubi totius operam laboris impendit. Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus: ut placeat ei cui se probavit, Apostoli vox est. Unde satis timeo ne forte in illa retributionis die, qua ante tribunal Christi unicuique secundum sua facta reddendum est: his qui in terrenis magis negociis, quam in cœlestibus laboraverunt, iusti iudicis responsione dicatur: Ite si potestis, & illic ubi tota devotione servivistis, mercedem vestre servitutis exigite. Talis causa est virginum de Evangelio quinque stultarum, quæ dum sollicitudine sæcularium vanitatum, se contra professionis suæ ordinem occuparunt: oleum unde verum lumen accenderent non habentes, in tenebris remanserunt. Sed dicit aliquis: ista exempla ad paucos pertinent, quos Deus ad hoc peculiare officium delegavit, quia scriptum est: Multi sunt vocati, pauci vero electi. Hoc primum querere à te & audire volo, quisquis es qui ista proponis, si ipsius Dei electio est, cujus est & vocatio, quid voluit plures vocare, qui paucos de pluribus erat electurus? Certe de duobus vocatis illum vis stare, quem Deus electione statuerit: & illum contra cadere, quem Deus electionis virtute non munit. Quod si ita est, nec bona ad nos pertinent hac ratione, nec mala: & sic erit, ut nec culpa pœnam habeat, nec benefacta laudentur. Sed ad hæc respondit Apostolus: Si ita est, quomodo Deus iudicabit hunc mundum? Deinde si paucos quos dicit electos, solos sanctos existimas, qui vocati sunt, reprobos dicit, quomodo idem Apostolus Paulus in Epistolarum suarum principis vocatos sanctos vocat, sicut in fronte codicis ad Romanos loquitur, dicens: Omnibus qui sunt Romæ in charitate Dei vocatis sanctis. Si pro paucis passus est Christus, iustum est ut pauci mandata Christi custodiant. Si autem indifferet omnes qui credimus sacramentum in baptismo passionis accipimus: si omnes æqualiter renunciamus diabolo & mundo: si omnibus haud recte viventibus gehennæ pœna promittitur: omnes debemus eadem diligentia & cavere prohibita, & explere præcepta. Scimus quidem multas esse apud patrem in cœlestibus mansiones. Sed mansionum iustitia iustiores mansiones differre: sicut & stellam stellam dixit Apostolus esse clariorem. Sed stellam cum stella, non lapidem comparavit: quia terrenus lapis inter cœlestes stellas esse non poterat: sicut nec peccator inter iustos in regno cœlorum. Sed sunt quidam gradus gloriæ inter iustos in cœlo: sicut & inter peccatores gradus pœnæ. Sed sicut alia, cum qui fratrem fatuum dixerit, alia eum qui racha, tormenta cruciantur: ita & in regno, alia Paulum Apostolum, qui ut alios salvos faceret, omnia omnibus factus est: alia eum qui se vix edificare potuit, laicum gloria manebit. Sed utinam consentiam paucos esse, qui Dei mandata custodiant: verum timeo, quia pauci sunt, qui Dei credant in veritate iudicium. Ecce si umbrato repente de cœlo, solis claritas nostris aspectibus denegetur: & productis in nostram humilitatem nubibus, pluvie terris immineant: si commotis ut assolent elementis in rotam sui cursus tonitrua concitentur: & inde hinc fulgurum jacula palpebris terribiliter objecta corrucent, quanquam in consuetudine ista contingant: pavemus, contremiscimus, & proni ad terram deposita superbia cervicibus submitimus. Quid faciemus in illa die miseri: quando revoluto cœlo cum angelicis virtutibus, igneus Dominus totus adveniet: quando cadentibus desuper stellis, sol in tenebras, & in sanguinem luna mutabitur: quando montes sicut cera liquefcent: quando terra ardebit & arescent flumina & maria siccabuntur: & contra rerum naturam consumpto divinitus humore, ariditate in aquis ignis operabitur: quando peccatores dicent montibus, cadite super nos, & collibus, tegite nos? Quando vocabunt homines mortem & vocata non veniet: quando discrimina venturæ in vota, & quod semper oderunt homines, concupiscunt: quando illud implebitur tempus, quod lugubri Jeremias prædicit affectu, dicens: Respexi in terram: & ecce non erant lumi-

naria. Vidi montes, & ecce erant tremantes, & universi colles turbati. Intendi acie, & ecce non erat homo: & omnes volucres cœli pavebant. Vidi & ecce Carmelus desertus, & omnes civitates succensæ igni à facie Domini, & à facie ire indignationis ejus: & interierunt universa. Verum ne ex suggestione diaboli hæc ad terrorem, non ad veritatem dicta crederentur: de præteritis futura probantur, quando talia in diluvio, in Sodomis, in Ægypto, in Jerosolymis sæpe ob delicta hominum facta referuntur. Et Apostoli qui hunc horrendum diem, impiis & peccatoribus prævidere meruerunt, humiles erant mortuos suscitantes: & nos supra omnes erigimur, qui peccando quotidie nosmetipsos occidimus: non respicientes in nobis flebilem infirmamque naturam, quæ nec in adversis fortis est, nec in prosperis aliquando secura. Si intemperate cibis sumptus, aut immoderate potus acceptus, levem corpori febriculam concitarit, deiecit animus, astringimur, suspiramus: nulla cura tunc est sæculi, nulla villarum: nemo de patrimonio cogitat, nemo de foro, omnes calumniam, omnia lucra in periculis corporis conquelescunt. Currunt ad medicos, & pro remedio carnali promittuntur munera, aurum, argentum: interdum etiam mancipia traduntur, & pene totum patrimonium, aut negligitur, aut donatur, ut consulatur vitæ quandoque peritura: & pro æterna salute omnis admodum homo negligens est, omnis avarus illic: omnis frugalitas largitoris, animi tenacitate confringitur, ubi promptior voluntas & copiosior largitas deberet operari. Et cum scriptura dicat: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt: nos sic mundana concupiscimus, sic amamus, quasi aliquid nascentes intulerimus in sæculum, aut recedentes de sæculo nobiscum auferre possimus. Nemo ad brevitatem temporis, nemo ad naturæ respicit conditionem, nemo considerat, nemo retrahit vana esse omnia, quæ aliquo fine clauduntur. Si autem conigerit, ut inter ceteros languidum visitantes, aut clericus, aut sacerdos aut etiam laicus Dei servus adveniat, rogatur ut oret: & qui sæpe pro nihilo contemptum fuerat, necessitatis tempore supplicat, ut precibus suis commeatum vitæ longioris obtineat. Sic causa discriminis, quæ vicina timetur, dum despecta eliguntur, & preciosa vilescunt, vitæ illius quæ post mortem permutatio figuratur: ubi jam & Lazarus pauper recipitur in requiem: & dives in hac vitæ pompâ vexari fertur in pœnis. Et cum sic Dominus, aut sanctorum motus oraculis, aut creaturae suæ beneficio, aut medici arte conferta misericordia restituit sanitatem, cito succedente oblivione, in contrarium omnia permutantur. Timor insolentiam: gratia vertitur in contemptum: & quasi nihil unquam incommodi senserimus, aut qui revocari rursus ad talia nequeamus, rebellamus, effrimur, & concellum ad penitentiam vitæ spatium negligimus: nec penitendo pristina lachrymis peccata diluimus, sed peccata non penitendo culamus. Legamus Isaiam Prophetam & necessarium Ezechie regis aptum huic causæ quaramus exemplum: cui morituro anni quindecim ad superiorem vitam propriis fletibus, & Propheta precibus augentur. Quique accepta tanti muneris gratia, non peccatis, non voluptatibus, non deliciis, sed soli Domino indultum vitæ spatium, humilis & sanctus exhibuit. Verum, quia tibi honorabilis & dilectissime parens, per novam gratiam omnis lachrymarum causa deterfa est, age, cave, curre, festina. Age, ut in spiritualitate proficias. Cave, ne quod accepisti bonum incautus & negligens cultus amittas. Curre, ut non negligas. Festina, celerius ut comprehendas. Siquidem Paulus, cum Christi catenam pro Evangelii annunciatione circumferens: nondum se comprehensibile dicebat, quamvis hora sexta, hoc est media ætate Domini vineam operaturus, quasi fervidus opifex & fidelis, aliorum longam dubietatem languidumque vinceret teporem. Dum tempus habemus seminemus in spiritu, ut messem in spiritualibus colligamus. Nec attendamus ad paleas: quas ventilabrum Christi continuo separabit à tritico, donec qui venturus est veniat. Et juxta Prophetæ vaticinium discernatur inter iustum & iniustum, & inter servientem Deo & non servientem. Sicut & alibi Dominus dicit. Ecce qui servant mihi epulabuntur: vos vero esurietis. Ecce qui servant mihi labantur, vos autem contristabimini. Non nos inertes, vindictæ dies & retributionis inveniat, qui immines ac vicinus esse, & sæculi ruinis undique concurrentibus, & scripturarum contestatione probatur. Consideremus quod in hac terra hospites sumus, & pe-

grinorum more pro diebus novissimis habitamus. Vos enim de hoc mundo non estis, dicitur nobis. Quid ergo in aliena fatagimus: quid turbamur? Nemo in deteriori & extranea patria plus eligit possidere, quam in sua. De his tantum sollicitudinem habere debemus & curam quæ nobiscum transferre possimus. Ambient terrena gentiles, quibus cœlestia non debentur. Concupiscunt præsentia, qui futura non credunt. Christianis divitiæ & hereditas, sit divinitas Christi. Nec enim debent ægrè ferre, quasi minus à cæteris habeant, qui autorem omnium perceperunt. Superest ut acceptum in corde Deum honorent obsequiis, operibus colant, sermone semper & cogitatione fateantur: ut in adventu ejus, non cum contumacibus & contemptribus puniantur, sed cum sanctis & Deum timentibus coronentur. Hoc sane prudentiam tuam precor, ne me putes hæc suspitionis alicujus persuasione dictasse. Ego te Christianum volo esse, non monachum dici, & virtutem propriæ laudis possidere magis quam nomen alienum. Quod frustra à Latinis in turba commemorantibus imponitur, cum à Græcis solitarie viventibus legitime deputetur. Accipe ergo filii sermonem nostrum, ea simplicitate & veritate qua diximus. Quia non querimus hominum gloriam, Deus testis est, nec ad hoc loquimur, ut humanas amicitias aucupemur, ne nostræ adulationis sermone, & nos & alios decipiamus: nec ut nos apud homines aliquid videamur, sed ut apud Deum homines magna mereantur. De quaestionibus autem tuis, ut pace tua loquar, quia turbulentius proponebas, ego simpliciter respondere volebam, quia bellanti dexteram pacis dare non poteram: licet etiam præposterum forte videatur, inde aliquid in fine Epistolæ retrahere. Sed quoniam apud Christianos non tam ordo quaeritur, quam profectus, pauca quæ tibi reor fore necessaria, credidi subnectenda: donec de cæteris, quæ ut assolent, te movent, presens si iusseris cum presente, remota omni animositatis contentione tractemus. Dixisti enim, mi fallor, hoc jure te mala malis reddere, & cum jurantibus jurare debere: quod aliquando juravit Dominus, aut mala malis restituit, scio primum non omnia nobis convenire servis quæ Domino conveniunt, ne in comparatione famulorum, Domini videatur injuria. Alioqui forsitan reclamare incipiamus: cur non de virginibus, sed de mulieribus generamur? Aut cur mortui nostri die tertia non resurgunt? Juravit, scio, sæpe Dominus, qui nos jurare prohibuit: nec statim ex hoc temere blasphemare debemus eum, qui alios veterit quod ipse faciebat, quia dici nobis potest, juravit Dominus quasi Dominus, quem jurare nemo prohibebat: nobis quasi servis jurare non licet, qui Domini nostri lege jurare vetamur. Verum ne in ejus exemplo scandalum patiamur: ex quo tempore jurare nos noluit, nec ipse juravit. Et qualiter de juramenti causa brevi sermone satisfactum est: ita etiam ad vindictæ negotium hunc eundem sensum facite prospicere posse sufficere: quia aliud nunc tempus gratiæ, in quo plenitudo perfectionis advenit: aliud fuit legis, aliud prophetarum, dicente Domino: Audistis quia dictum est antiquis, ne occiderent: ego autem perfectiora præcipio, quæ in ordine Evangelii digesta suo loco lector inveniet. Ex quo enim Filius Dei, filius hominis factus est: ex quo vetus fermentum Judaicæ traditionis est factum nova conspersio: ex quo agnus non in figura, sed in veritate comeditur: ex quo secundum Apostolum vetera transferunt, & facta sunt omnia nova: ex quo iustum est imaginem terreni hominis deponere, & assumere formam cœlestis: ex eo commortui vivimus, & virtutibus consurreximus in Christo.

CENSURA EPISTOLÆ SEQUENTIS.

Ne pilum quidem Hieronymiana dictionis habet hæc Epistola, nec ullum vestigium peccatoris illius. Quamquam videtur hominis esse pii, nec invidiosi. Forstian Augustini aut Bernardi. Certe cujus cujus est, Hieronymi non esse, clamat ipsa.

DE TRIBUS VIRTUTIBUS.

TRES quodammodo virtutes Dei assumens, Propheta, fortitudinem, sapientiam, atque prudentiam, unicuique earum propria opera distribuit: Fortitudini terram, sapientię orbem terrarum, prudentię cœlum. Audi quippe scripturæ ordinem: Dominus qui fecit terram in fortitudine